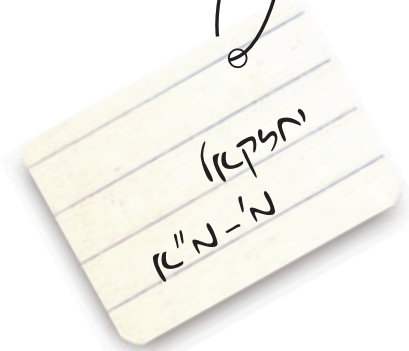

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק מ' - מ"א

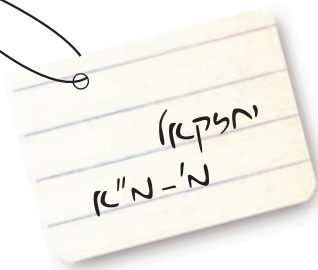
פרק מ' פותח את חלקו האחרון של הספר, העוסק בחזון המקדש העתידי ובסדרי הנחלות בארץ לאחר הגאולה. בפרקים מ' - מ"ב מתואר סיור החזוני של יחזקאל במקדש ב'מראות אלוהים', המקביל לסיור שערך בחלקו הראשון של הספר, בפרקים ח' - י"א. אולם בעוד הסיור הראשון נועד להמחיש לנביא את החטאים שטימאו את המקדש והובילו לסילוק השכינה ממנו ולחורבנו, כאן נועד הסיור לבשר על חזרת השכינה למקדש ובנייתו מחדש בעתיד. מאפייניו הייחודיים של המקדש העתידי מגלמים את מגמת התיקון וההתקדשות ביחס לבית הראשון שנטמא ונחרב.

המראה פותח בהקדמה המתארת את זמנו של המראה והמפגש עם האיש (מ', א-ד), ולאחריה מתחיל האיש לסייר עם יחזקאל בחומה המקיפה את המקדש דרך השער המזרחי שלה, אולמו והתאים שבצידו (ה-טז), אל החצר החיצונה (יז-כז). בשלב הבא הוא נכנס אל החצר הפנימית ושעריה השונים (כח-לז), רואה את השולחנות ומתקנים נוספים בחצר לעבודת הקרבנות (לח-מג) ואת לשכות הכוהנים שבחצר הפנימית (מד-מו). אחר כך בא יחזקאל אל תוך המקדש ורואה את האולם החיצוני, ההיכל, וקודש הקדשים (מז-מ"א, כו).

1 בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגִלּוֹתֵנוּ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ (א). הפרק פותח בתיאור כפול של תאריך המראה הנבואי. תיאור כפול זה התפרש בידי חז"ל: 'איזו היא שנה שראש השנה בעשור לחדש? הוי אומר: זה יובל' (בבלי ערכין דף י"ב, א). חשבו על הסמליות הטמונה בבחירתו של תאריך ייחודי זה. תוכלו להיעזר בדברי הרד"ק: 'ולפי שהעבדים היו יוצאים מעבדות לחירות בשנת היובל ביום הכפורים, הראה לו הקדוש ברוך הוא צאת מהגלות ובבנין הבית בשנת היובל, וביום הכפורים כי בו יסלח האל לעוון ישראל וחטאתם לא ייזכר עוד'.

עיינו בתיאור תכליתו של יום הכיפורים בתורה (ויקרא ט"ז, ל-לג), ועמדו על זיקה נוספת בין התאריך לבין חזון בית המקדש של יחזקאל.

2 'וַיְנַחֲנִי אֵל הַר גְּבַהַּ מְאֹד וְעָלִיו כְּמַבְּנֶה עֵיר מְנַגֵּב' (ב)

א) הפרט הראשון המייחד את המקדש העתידי הוא מיקומו הטופוגרפי. מה משמעותו הסמלית של מיקום זה? עיינו בנבואת אחרית הימים בישעיהו ב',ב ובהקשרה.

ב) מיקומו הטופוגרפי של המקדש והיבדלותו מהעיר נזכרים גם בהמשך המראה, בפרק מ"ג פס' יב. איזה פרט נוסף שם, וכיצד ניתן להבין את תפקיד המיקום החדש באמצעותו? היעזרו בדברי המלבי"ם: 'אמר שבזה יבדל הבית השלישי מן הבתים הקודמים: א) שיהיה "על ראש ההר", וזה כולל שההר עצמו שעליו יבנה הבית יהיה נכון בראש ההרים עד שההר יהיה בראש כולם, ושלעומת שהבתים הקודמים היו בכתף ההר הוא יהיה בראש ההר לא בכתפו, שזה יורה על התרוממותו על כל. ב) זאת שנית, "שכל גבולו סביב קדש קדשים", כי העיר תרחק מן הבית מרחק רב, וכ"ה אלף אמה שמקדש ה' בתוכו כולו יהיה קדש ותרומת ה' לכוהנים'.

3 פעמיים, בפרקים ח'-י"א וכאן, מובא יחזקאל ביד ה' לארץ ישראל ולסירור נבואי במקדש 'במראות אלוהים'. בשני הסיפורים מתלווה יחזקאל למלאך המכניס אותו מן החוץ אל הפנים, שלב אחרי שלב. השווו בין שני הסיפורים והתייחסו לנקודות הבאות:

א) הנביא נפגש באנשים האוחזים בכלים הן במראה הראשון (ט',ב-ה) והן במראה השני (מ',ג) - שימו לב לכלים שבידי האנשים בכל מראה ועמדו על משמעותם הסמלית.

ב) בחנו מה עומד במוקד כל אחד מן המראות. ראו את דברי הרד"ק: 'והראהו בניין הבית העתידי כמו שהראהו חורבנו, לנחם בנבואה זו בית ישראל אשר גלו כי לא תאבד תקוותם ועוד ישובו אל הארץ וישבו בה לבטח, ובניין הבית יהיה יותר ממה שהיה בתחילה'.

4 בשונה מהסיפור הראשון בו מדבר האיש בכל שלב, לאורך מרביתו של הסיפור השני מודד האיש את הבית ללא אומר, למעט שלוש הערות המתייחסות למבנים מרכזיים וחושפות את ייחודו של המקדש העתידי ואת מגמת ההבדלה והקדושה של בית המקדש ביחס לבית המקדש הראשון:

א) 'וַיִּדְבֹר אֵלַי זֶה הַלְשָׁכָה אֲשֶׁר פָּנִיָּה דָרְךָ הַדָּרוֹם' (מ',מה) בפסוקים מה-מו מבדיל האיש בין שתי קבוצות כוהנים. עיינו בדבריו ובדקו במה נבדלים תפקידיהם של הכוהנים. סיבת ההבדלה מפורשת לקמן מ"ד,ד-טז. כיצד מהווה הבדלה זו תיקון למעשים שאירעו בבית המקדש הראשון, שחלקם מתוארים בסיורו הראשון של יחזקאל (פרק ח')?

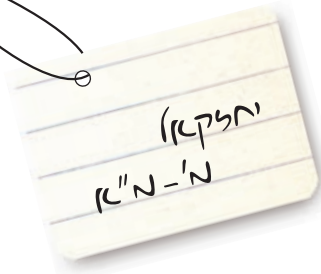
ב) במ"א,ד מציין האיש את קדש הקדשים - מה הצורך בציון זה? שימו לב ללשון יוצאת הדופן בפסוק ג - 'ובא לפנימה', במקום 'ויביאני' שבשאר השלבים, מה פשר השינוי בלשון?

ג) במ"א,א,כב נזכר השולחן/מזבח 'אשר לפני ה' . זהו הכלי היחיד במקדש שנזכר במהלך הסיור, ועיקרה של העבודה עובר החוצה - אל המזבח והמתקנים להקרבת הקרבנות שבחצר, ואילו תוכו של המקדש וקודש הקדשים נותרים מרוחקים מן העם. עמדו על משמעות השינוי.

ד) לסיכום - חשבו כיצד מהווה מגמת ההתבדלות וההתקדשות תגובת נגד למעשי העם בבית ראשון.

רחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" f

הרחבה

תיאורו המפורט של המקדש העתידי בספר יחזקאל מהווה מעין תכנית אדריכלית לבניית הבית, אלא שבית שני שנבנה בפועל לא תאם את מבנה המקדש של יחזקאל. בשאלת חוסר ההתאמה בין מקדש יחזקאל לבית שני הועלו במהלך הדורות כמה הצעות. כך כתב הרמב"ם:

בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים, וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר, ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל (הלכות בית הבחירה פרק א)

לעומת הרמב"ם, היו מן המפרשים שראו בחזון יחזקאל את תכנית הבית השלישי, כך ביאר המלבי"ם את ההבדל בין המקדשים:

ואמר פה ג' פעמים צורת הבית, כי היה להבית שלש צורות, א] הצורה המוכרחת להיות בכל בית שיבנה לה' וא"א בלעדה, והיה בשוה במשכן ובבית ראשון ושני ובבית השלישי, והוא שיהיה בו עזרה והיכל וקדש הקדשים וכן הכלים המוכרחים להיום בכלם, מזבח העולה ומזבח הקטורת וארון ושלחן ומנורה וכדומה. ב] דברים שאינם מוכרחים ויכולים להשתנות כפי הזמן כמו שנשתנו דברים במקדש מן המשכן, ובית שני מן בית ראשון. ג] דברים שהם מיוחדים רק למקדש השלישי שיגיע שעת התיקון, **ולא יכלו לעשות כמוהו בימי עזרא הגם שידעו מדברי יחזקאל, מפני שידעו שעדיין לא הגיע עת התיקון, רק מקצת דברים אשר קבלו מפי הנביאים שיכולים לעשותו דוגמתו.** כמו שכתב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה, על הראשון אמר צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו - רצונו לומר הצורה המוכרחת להיות בכל בית ואת החדרים והשערים המוכרחים להיות בכלם. על הבנין המיוחד רק לעתיד ואין יכולים לעשות כמוהו בזמן הזה מפני שעניניו הם חקים נעלמים שלא יתגלו עד זמן העתיד, אמר וכל צורותיו ואת כל חקתיו - שהחקים הם הדברים שטעמם נעלם, ועל הדברים שהם אמצעים בין בנין הראשון ובין בנין השלישי, אשר היו יכולים לעשותם בימי בית שני שבנאו כבית הראשון וכדברים מעין העתיד כמו שכתב הרמב"ם, מפני שהדברים ההם אינם חקים נעלמים רק תורות שטעמם נודע, אמר וכל צורותיו וכל תורותיו הודע אותם" (מלבי"ם יחזקאל מ"ג, יא)

חזון בית המקדש של יחזקאל הוא חלק מנבואות הנחמה המצויות ברבים מספרי הנביאים, אך יש בו פן אחר ומיוחד. בעיצומה של הגלות הקשה, כאשר העם נאנק תחת עול שוביו, עומד יחזקאל וחווה לפרטי פרטים את התכנית האדריכלית של בית המקדש העתידי. והדיסוננס זועק: מה נותן החזון הזה לעם? מה יכול העם לעשות עם התכנית הזו כאשר הוא שרוי בעומקה של הגלות?

המשך בעמוד הבא <

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

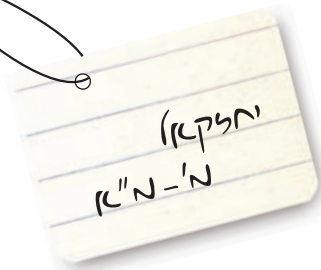
מתן ורחובות

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרטן
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

מדרש תנחומא עוסק בשאלה זו, ותשובתו בוקעת ועולה עד ימינו שלנו:

"בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית, מה הוא אומר: 'הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית'. אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבונו של עולם, עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו. וכי יכולין הן לעשות? הנח להם עד שיעלו מן הגולה ואחר כך אני הולך ואומר להם... אמר לו הקב"ה ליחזקאל: ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל? אמר לו הקב"ה גדול קרייתת בתורה כבניינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתת שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית!" (תנחומא צו, י"ד)

מילון מונחים:

איל/אילם - מונח אדריכלי המציין עמודים או אומנות.

גבול - מחיצה, כותל.

שער האיתון - שער הכניסה.

תמרים - קישוטים בצורת דקלים.

כתף - צד.

שפתים - ווי ברזל שעליהם תלו והפשיטו את הקרבנות. פירוש אחר: כלי ששופתים עליו את הקדרות.

צלע - לשכה, תא.

מונח - שטח מרוצף שהיה סביב הצלעות.

גזרה - שטח מובדל. הכוונה למקדש הגבוה ומובדל מהשטח שסביבו, ויתכן שזהו שטח סמוך למקדש ומובדל ממנו.

אתיקים - מונח קשה. יש שפירשו שהכוונה לקיר תמך, ויש מפרשים שאלו מעברים שהיו משני צידי הגזרה.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגנרט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך